

4. A fost definitivată pregătirea pentru tipar a unui volum colectiv, care ar urma să apară în Germania, în prestigioasa serie „Historia Einzelschriften”, cu titlul „Die Außenbeziehungen pontischer und kleinasiatischer Städte in hellenistischer und römischer Zeit”. Editorul din partea română este Dr. Victor Cojocaru, iar problematica volumului se leagă strâns de proiectul PN-II-ID-PCE-2011-3-0054, fapt care apare menționat explicit și în cuvântul înainte al lucrării colective amintite.

5. Au fost definitive și predate pentru tipar opt studii legate de obiectivele asumate în cadrul proiectului. Șase dintre acestea reprezintă contribuții la volumul colectiv menționat la punctul precedent, datorate următorilor membri ai echipei proiectului: Dr. Adrian Robu, *Les relations de Byzance avec les cités du Pont Gauche à l'époque hellénistique: la guerre pour l'emporion de Tomis* ; Dr.

Victor Cojocaru,

Die Außenbeziehungen der griechischen Städte der nördlichen Schwarzmeerküste in hellenistischer und römischer Zeit auf Grundlage der epigraphischen Quellen

; Dr. Ligia Ruscu,

Die Beziehungen privaten und offiziellen Charakters zwischen Einzelpersonen und Staaten in Bezug auf die westpontischen Griechenstädte in hellenistischer und römischer Zeit

; Dr. Mădălina Dana,

Étudiants et enseignants du Pont Euxin à l'étranger

; Dr. Livia Buzoianu (în colaborare),

Éducation, culture et religion à la lumière de deux inscriptions inédites de Tomis et de son territoire

; Dr. Florian Matei-Popescu,

The Western Pontic Greek Cities and the Roman Army

. Al șaptelea studiu, cu titlul „Relațiile externe ale orașelor grecești nord-pontice în epoca elenistică și în perioada romană pe baza izvoarelor epigrafice”, a fost elaborat de Dr. Victor Cojocaru și urmează să apară în revista „Cercetări Istorice” (Iași), nr. 27-29. În fine, un alt studiu, cu titlul „Relațiile externe ale orașelor grecești pontice în perioada elenistică și în epoca romană”, redactat de Dr. Victor Cojocaru și Dr. Andrei Opaiț, a fost acceptat pentru tipar la revista „Prelegeri Academice” (București) pe anul 2011. Precizăm că în toate studiile raportate mai sus apare menționat numele finanțatorului și numărul contractului de finanțare după modelul: „This work was supported by a grant of the Romanian National Authority for Scientific Research, CNCS – UEFISCDI, project number PN-II-ID-PCE-2011-3-0054”.

6. A fost realizată pagina web a proiectului (adresa: www.ponticgreekcities.ro), care poate fi deja accesată, în limba română și în limba engleză, și care conține informații despre proiect și despre membrii echipei, ca și mai multe date relevante privitoare la activitățile desfășurate în cadrul proiectului. Accesul pe pagina web se poate face deocamdată prin copierea adresei

site-ului la URL-ul browserului de net folosit (Internet Explorer, Google Chrome, Firefox, Mozilla etc.). În curând pagina web a proiectului va fi accesibilă pe orice motor de căutare (Google, Yahoo, Bing etc.). Pagina web a fost elaborată de Dr. George Bilavschi, iar Dr. Diana Stah și Prof. dr. Adrian Poruciuc au tradus și/sau au verificat materialele prezentate în limba engleză.

În continuare, descriem succint măsura în care au fost realizate obiectivele științifice asumate (conform propunerii de proiect). Precizăm că informații mai detaliate, în acest sens, pot fi aflate pe pagina web a proiectului, acolo unde se află rezumatele comunicărilor prezentate cu prilejul mesei rotunde menționate mai sus.

- Obținerea unui tablou de ansamblu al relațiilor externe ale orașele grecești pontice prin cercetarea exhaustivă – repertorierea, cartografierea, comentarea – a informațiilor epigrafice și literare (Dr. Victor Cojocaru, Dr. Livia Ruscu, Dr. Mădălina Dana, Dr. Adrian Robu, Dr. Livia Buzoianu). Au fost stabilite principiile teoretice, conceptele și istoriografia problemelor referitoare la mobilitate/rețele (*networks*) și a raporturilor dintre cetățile grecești în general, și dintre orașele pontice și lumea greacă, în particular. Au fost adunate, sistematizate și comentate până la un punct inscripțiile lapidare și ștampilele de amforă relevante pentru relațiile externe ale *apoikiilor* nord-, vest- și sud-pontice. A fost precizat stadiul actual al cercetării cu privire la istoria cetăților Byzantion și Calchedon în epocile elenistică și romană. A fost convenită modalitatea de a grupa relațiile externe ale *apoikiilor* pontice în funcție de partenerul lor extern, fiind luate în considerație atât raporturile la nivel oficial/statal, politice, militare și diplomatice, cât și cele de natură personală/individuală. Documentarea realizată de Dr. Livia Buzoianu a demonstrat cu prisosință cât de importantă poate fi epigrafia ceramică în obținerea unui tablou cât mai veridic al relațiilor externe ale orașelor grecești de pe țărmurile Mării Negre în epoca elenistică.

- Identificarea unui posibil model de integrare a coastei de Vest a Pontului Euxin în cadrul Imperiului Roman (Dr. Florian Matei-Popescu). Au fost stabilite sursele, principalele aspecte ale integrării regiunilor vest-pontice în lumea romană și a fost precizat stadiul cercetării. Pe baza unor exemple relevante, s-a încercat o argumentație legată de principalul scop al proiectului – identificarea și ridicarea de probleme și nu neapărat rezolvarea acestora, în situațiile când sursele insuficiente sau mai puțin concludente.

- Întocmirea unui studiu amplu privitor la ambalajul ceramic folosit pentru importul și exportul unor produse: ulei de măsline, vin, produse de pește (Dr. Andrei Opait). A fost realizată o trecere în revistă a principalelor probleme pe care le întâlnește un specialist care vrea să cerceteze amforele din zona nord-vest pontică și au fost trasate noi posibile direcții pentru

cercetarea asumată în cadrul proiectului. Au fost stabilite principalele criterii care trebuie folosite la publicarea/republicarea și discutarea amforelor din epoca romană, descoperite în orașele grecești dobrogene.

- Întocmirea unui studiu amplu privitor la producția și comerțul cu vase de sticlă în bazinul pontic în epoca elenistică și romană (Dr. Costel Chiriac, Drd. Sever Boțan). A fost stabilit stadiul cercetării materialului documentar și a fost realizat un prim tablou comparativ între Nordul și Vestul Pontic, urmărindu-se răspândirea pieselor vitrice care prezintă o serie de caracteristici extrem de interesante. Dintre concluziile desprinse pe baza cercetărilor întreprinse la etapa curentă, reținem aici (din considerente de spațiu) doar afirmația privind intensitatea diferită a răspândirii produselor din sticlă dinspre cetățile de pe litoral spre interior – datorată diferențelor de dezvoltare socială și economică a societăților învecinate acestor orașe.

- Întocmirea unui studiu amplu privitor la atelierele de producție a teracotelor în Marea Neagră în contextul coroplasticii elenistice, cu stabilirea relației între atelierele pontice și modelele din lumea egeeană (Dr. Iulian Bîrzescu). Au fost precizate sursele, stadiul cercetării și principalele probleme metodologice, realizându-se și o primă comparație interesantă între materialul de import și producția locală. Au fost cercetate – cu rezultate convingătoare – aspecte precum tehnica de producție, analiza formelor și funcția teracotelor.

- Întocmirea unui studiu amplu privitor la relațiile coloniilor pontice cu lumea egeeană reflectate în arta sculpturală (Dr. Florina Panait-Bîrzescu). A fost realizată o problematizare interesantă a mai multor aspecte aferente obiectivului asumat – proveniența marmurei și trăsăturile stilistice ale pieselor de sculptură descoperite în cetățile pontice, problema modelelor și a surselor de inspirație, adaptarea modelelor iconografice în corelație cu semnificația lor. Atenția principală a cercetărilor efectuate la etapa curentă a fost concentrată asupra statuariei, mai exact asupra modelelor iconografice adoptate pentru reprezentările de divinități din Marea Neagră.

- Întocmirea unui studiu amplu privitor la circulația mărfurilor în vestul bazinului pontic, reflectată în descoperirile de sigilii „de tip comercial” în arealul orașelor grecești în epoca romană (secolele I-III d. Hr.), relevant pentru legăturile cu lumea micro-asiatică (Dr. Costel Chiriac). A fost propusă o nouă lectură a unor inscripții de pe sigilii publicate anterior și au fost aduse în discuție piese inedite, în vederea realizării unui repertoriu al acestor centre de proveniență a mărfurilor ca și a unei eventuale diferențieri cronologice a sigiliilor. S-a procedat și la o primă cartare a acestora, ca și a punctelor cu descoperiri de astfel de piese din vestul Pontului. Pe lângă ideea că sigiliile sunt cea mai palpabilă și directă dovadă a traseelor comerciale susținute de centrele vest-pontice în epoca romană, reținem aici și repertoriul celor

18 localități al căror nume apare pe sigilii comerciale din secolele III-V d. Hr.

- Întocmirea unui studiu amplu privitor la relațiile comerciale ale orașelor vest-pontice în epoca romană, reflectate în descoperirile monetare (Dr. Lucian Munteanu). A fost precizată metoda de lucru și au fost delimitate etapele cronologice, distincte sub aspectul compoziției și structurii descoperirilor monetare. A fost realizată și o primă comparație a datelor numismatice din acest areal cu cele similare din alte regiuni ale Imperiului Roman ceea ce permite identificarea unui tipar monetar propriu al orașelor grecești din *Moesia Inferior*. Din economie de spațiu, reținem aici doar una dintre concluziile cercetărilor desfășurate la această etapă – în interiorul standardului moesic se pot identifica subtipare monetare locale, specifice siturilor cu funcționalitate (civilă/militară), poziție geografică (zona limesului dunărean/pontic) sau origine (greacă/romană) diferite.

- Întocmirea unui studiu amplu asupra prezenței factorului germanic în unele zone pontice, cu posibile reflectări în vechi germanisme păstrate în limbi actuale din zonele respective (prof. dr. Adrian Poruciuc). A fost realizată o primă clasificare interesantă a populațiilor germanice care au avut impact asupra teritoriilor pontice în general și a celor de la nord-vestul Mării Negre în particular. Au fost stabilite principalele probleme discutabile din literatura de specialitate și mai multe aspecte noi propuse spre studiu. În acest sens, reținem dezideratul rezultat ca urmare a parcurgerii unei bibliografii cât se poate de vaste – ceea ce ar fi de făcut mai întâi, în legătură cu obiectivul asumat, ar fi corectarea unor viziuni mai vechi, unele deformate ideologic, apoi valorificarea informațiilor valoroase și/sau verificabile din toate timpurile și, în sfârșit, adăugarea descoperirilor și interpretărilor de ultimă oră.

O mențiune aparte ar merita contribuția reușită de Dr. Diana Stah. Chiar dacă obiectivul pe care și l-a asumat ar putea părea unul mai degrabă administrativ decât științific, efortul de documentare depus în această etapă a proiectului deja poate avea o importanță deosebită în perspectiva continuării cercetărilor efectuate de toți membrii echipei într-un cadru mai larg. În acest sens, ne referim la trei aspecte care au fost clar definite de colega D. Stah: 1. Posibilitățile de asigurare a continuității proiectului PN-II-ID-PCE-2011-3-0054 în programele specifice ale PC7 (Cooperare, Idei, Capacități, Știința în Societate); 2. Proiectele PC7 în derulare, relevante pentru proiectul PN-II-ID-PCE-2011-3-0054; 3. Dinamica Politicilor Europene în domeniul cercetării și impactul pe termen scurt și mediu asupra obiectivelor programelor de finanțare a științei. Astfel, a reieșit cu și mai multă claritate importanța inițierii, într-un viitor apropiat, a demersurilor de colaborare cu unele instituții partenere din străinătate în vederea aplicării unui proiect cu finanțare europeană, care ar putea propulsa într-un registru superior inclusiv direcțiile de cercetare asumate în cadrul proiectului actual.

Rezultatele cercetărilor efectuate de toți membrii echipei la această etapă nu numai că au demonstrat cu prisosință gradul sporit de noutate al proiectului nostru în plan național și internațional, dar au scos în evidență și șansa foarte mare care ni s-a oferit în încercarea de a propune o alternativă credibilă într-un orizont istoriografic aflat în derivă. Mai cu seamă în ultimele decenii, când ideologia sistemului și interesele oculte conlucrează tot mai fățiș cu impostura și parvenitismul pentru a deturna scrisul istoric de la rosturile lui.

În concluzie, considerăm că – prin îndeplinirea obiectivelor propuse pentru etapa 2011 – am făcut primii pași importanți în atingerea scopului principal al proiectului nostru – publicarea unei sinteze colective care să poată da seama, într-o manieră mai complexă și mai convingătoare ca până acum, de contactele externe întreținute de comunitățile urbane pontice. Așa cum precizăm și în propunerea de proiect, aceasta ar avea menirea să faciliteze participarea noastră de perspectivă la un dialog internațional referitor la polisul grec în perioada elenistică și în epoca imperială și ar fi o continuare a discuției inițiate și moderate de The Danish National Research Foundation, între anii 1993 și 2003, care a dus la publicarea sintezei monumentale *An Inventory of Archaic and Classical Poleis*, ed. by M.H. Hansen, T.H. Nielsen, Oxford 2004.

Colaborarea excelentă de până acum, pe care am avut-o cu toți membrii echipei, constituie cel mai convingător răspuns dat tuturor celor care se îndoiau de faptul că un proiect la care participă un număr atât de mare de cercetători români (din țară și străinătate) ar putea fi coordonat eficient.

Director proiect,

Dr. Victor Cojocaru